

A magyarországi bolgárok

Magyarországon a bolgár nemzetséget – létszáma alapján – a legkisebbek egyikeként tartják számon. A bolgár nemzetiségűek betelepülése Magyarországra az 1300-as évektől folyamatos és három fő hulláma volt. Az első hullámnak az 1365–1426 közötti időszakot tekintik, amikor a bolgár uralkodók fiait más bolgárokkal együtt a török uralom elől menekülve Magyarországon találtak menedéket. A második hullám 1688 és 1744 közé tehető. A bulgáriai Csiprovec városból induló katolikus felkelés leverését követően a helyi lakosok ezrei menekültek északnyugatra és nyugatra.

A harmadik bevándorlási hullám 1860-tól a 20. század közepéig tartott, jellegét tekintve gazdasági migrációnak tekinthető. Az országba javarészt bolgárkertészek és növénytermesztők érkeztek, akik elsősorban gazdasági okok – az 500 éves török uralom során kialakult földnélküliség – miatt jelentek meg a történelmi Magyarország területein. Az 1865 és 1910 közötti években összesen 62 településen regisztráltak bolgárkertészeket.

Az 1890-es évekre a három legnagyobb lélekszámú közösség Budapesten, Pécsen és Miskolcon telepedett meg. Számuk ekkor körülbelül 28–35 ezerre volt tehető. Ők voltak a gyorsan népszerűvé vált bolgárkertészek, akik szorgalmukkal, termelési technikájukkal hamarosan jelentős helyet foglaltak el több hazai város zöldséggel való ellátásában. Budapesten főként Zuglóban, Csepelen és a Ferencvárosban béreltek földeket. Az 1897-ben megnyílt Központi Vásárcsarnokban jelentős számban béreltek árusító helyet, sokan a környéken szereztek maguknak lakást is, így érthető, hogy közösségi életük központja is a Budapest Főváros IX. kerületében, Ferencvárosban alakult ki. Ők honosították meg Magyarországon az intenzív, öntözéses zöldségtermesztést. Ezek a kertészcsapatok (tajfák) kezdetben ingáztak Magyarország és Bulgária között. Márciustól novemberig bérelt földeken dolgoztak, majd télre visszatértek szülőhazájukba. A századelőt követően többen földet vásároltak, áttelepítették családjukat Magyarországra, és egyre ritkábban tértek vissza Bulgáriába. Az ő leszármazottjaik alkotják a jelenkori magyarországi bolgár közösség magját. Mondhatjuk, hogy a harmadik bevándorlási hullám a legmeghatározóbb a ma is aktív magyarországi bolgár közösség szemszögéből.

Ahogy nőtt a számuk, úgy erősödött bennük a vágy kulturális és vallási igényeik kielégítésére. A Magyarországi Bolgárok Egyesületét (MBE) a Magyarországon élő bolgár kertészek alapították 1914-ben. 1914. július 27-én Lazar Ivanov kezdeményezésére 17 tagú szervezőbizottság elhatározza, hogy megalapítja a Magyarországi Bolgárok Egyesületét, és aláírásgyűjtést kezd tagok toborzására. 6 nap alatt 170-en jelentkeznek, és összesen 4345 arany-koronát adnak össze. 1914. augusztus 2-án összehívják az alapító közgyűlést, megválasztják az első elnököt Lazar Ivanovot, az alapszabályt egyhangúlag elfogadják. A Lónyai u. 11. sz. alatti lakásban kezdi meg működését az egyesületi klub. 1916 májusában összehívják a kolónia gyűlését, amelyen elhatározzák, hogy alapot hoznak létre iskola és templom felépítésére, mint a műveltség és a szellem pillérjeinek megszilárdítására.

1916. május 27-én Budapesten megalakul a Bolgár Egyházközség. 1918. február 25-én Budapesten elkezdődött a tanítás az első bolgár iskolában. 1923-ban Miskolcon is megnyílik az iskola és a kápolna.

1932-ben a kolónia adományaiból felépül a budapesti Szent Cirill és Szent Metód Bolgár Pravoszláv Templom. A templom alkotója a századelő nagy építész Árkay Aladár. Árkay háromhajós, bizánci alaprajzú, kupolás imaház tervezett, melyben megtaláljuk az ortodox liturgia helységeit is. A templom sajátos építészeti értéket képvisel, hiszen nem csupán Budapest egyetlen bizánci stílusú épülete, de egyben a bolgár ortodox egyház legnyugatibb kapuja is. A magyarországi bolgárok számára a templom a lelki és a vallási élet központja. Az épület a második világháború során jelentős károkat szenvedett, elvesztette csodálatos ólomüveg ablakait is. Hosszú éveken keresztül volt a magyarországi bolgárok vallási és kulturális életének legfontosabb színtere. A 30-as évektől az 50-es évekig – amíg a

Művelődési Ház meg nem épült – a templom a kölcsönös megértés, a hagyományok, a bolgár nyelv, a vallás a bolgár kultúra a megőrzésének helyszíne volt.

A Bolgár Művelődési Ház a Magyarországi Bolgárok Egyesülete székhelye, a közösségi élet, a kultúra és a szórakozás fontos színtere. A közösség első számú központja, olyan hely, ahol nemzedékek adják át egymásnak hagyományaikat és szokásaikat. 445 kertészcsalád adományaiból épült, végül 1957. szeptember 9-én nyitotta meg kapuit. A 60-as 80-es években Budapest egyik legmodernem Művelődési Háza volt. 1982-ben az épület hotellel és étteremmel bővült a Magyarországi Bolgárok Egyesülete anyagi függetlenségének biztosítása céljából. 2004 és 2007 között az épületet felújították, amely a magyar állam támogatásával valósult meg. Az utóbbi néhány év során azonban szűknek bizonyult a hely az új idők támasztotta kihívások és közösségi célok számára. Az új, modern központ iránti elképzelés támogatásra talált úgy a bolgár, mint a magyar államnál, melynek köszönhetően 2019-ben új emelettel bővítették az épületet, ahol próbák, kiállítások és konferenciák szervezésére egyaránt alkalmas multifunkcionális termet alakítottak ki. Szintén korszerűsítették a színháztermet, a hozzátartozó színpadi technikával együtt, illetve ekkor került kiépítésre a klímarendszer is.

Az Egyesület alapvető célja a Magyarországon élő bolgár nemzetiségű emberek hagyományainak megőrzése, ápolása, és a magyarországi bolgárok kultúrájának szélesebb körben való elterjesztése. Az MBE 111 éves tevékenységével és számos civil szervezet létrehozásával (Bolgár Ifjúsági Egyesület, Jantra Néptánc Egyesület stb.), az ott működő táncsoportokkal, a nyugdíjas klubbal ma Magyarországon központi szerepet tölt be a bolgár nemzeti értékek megőrzésében, a magyarországi bolgárok kulturális életében és annak szélesebb körben való megismertetésével.

2024. május 25-én került átadásra az újonnan épült Bolgár Oktatási és Kulturális Központ, amely a templom mellet a Művelődési Házzal szemben helyezkedik, így kialakítva egy kis Bulgáriát Ferencvárosban. A magyar és a bolgár állam támogatásával került megépítésre. A Központ hivatalos ünnepségen a magyar és a bolgár köztársasági elnök is részt vett. A Bolgár Oktatási Központban a Bolgár Országos Önkormányzat és intézményei találhatók (a Bolgár Kétnyelvű Nemzetiségi Óvoda, a Bolgár Nyelvoktató Nemzetiségi Iskola, és a Bolgár Kulturális Központ, Kutatóintézet és Könyvtárral).

Az 1993 -as Nemzetiségi törvény eredményeképpen alakultak meg 1995-től az Országos, Fővárosi, a Fővárosban 22 kerületi a Halásztelki, Szigetszentmiklósi, Dunakeszi, Dunaharaszti, Szentendre, Pécsi, Miskolci, Debreceni, Szegedi, Győri, Kecskeméti Önkormányzatok.

A nemzetiségi választásokon egyeztetések után az egyetlen jelölő szervezet a Magyarországi Bolgárok Egyesülete, ezzel is jelezve a bolgárok egységét.

A Fővárosi Bolgár Önkormányzat célja, hogy színvonalas kulturális műsorok és hagyományörző rendezvények által segítse a Magyarországon élő bolgár közösség nemzeti identitásának megőrzését, hozzájáruljon az anyanyelv használata és fejlesztése körülményeinek javításához, elősegítse a kulturális autonómia feltételeit a bolgár közösség körében, ismertesse a többségi társadalommal a bolgár kulturális értékeket.

Kulturális tervét a Magyarországi Bolgárok Egyesületével, a Magyarországi Bolgár Ortodox Egyházközséggel, a Bolgár Országos Önkormányzattal, a Bolgár Kétnyelvű Nemzetiségi Óvodával, Bolgár Nyelvoktató Nemzetiségi Iskolával, a Magyarországon működő néptáncgyűtesekkel valósítja meg.

A Fővárosi Bolgár Önkormányzat szervezőként, társszervezőként hozzájárul és segíti a magyarországi bolgár közösség számára jelentős hagyományos és új kulturális események megvalósulását, mint például:

Január

Jordanovden (Vízkereszt) - 01.06

Újévköszöntő bál a Bolgár Művelődési Házban

Bábanap – Az előző évben született babák köszöntése a bolgár közösségben.

Február

A Bolgár Ortodox Templomban Szőlőmetsző Szent Trifon vértanú emlékére rendezett egyházi ünnep- 02.01.

Március

Bulgária nemzeti ünnepe -03.03.

Magyar nemzeti ünnep – 03.15.

Április

Cvetnica - virágvasárnap

Bolgár (ortodox) húsvét. Húsvéti liturgia

Május– a bolgár kultúra hónapja rendezvénysorozat

Gergjovden (Szent György nap)-05.06.

A szláv írásbeliség és a bolgár kultúra napja 05.24.

Cirill és Metód emlékművének megkoszorúzása Zalaváron.

Színházi vendéglőadás Bulgáriából, Irodalmi estek, Könyvbemutató, Magyarországi bolgár festőművész kiállítása

Június

Hriszto Botev budapesti mellszobrának megkoszorúzása-06.02.

Tanévzáró ünnepség a Bolgár Nyelvoktató Iskolában

Szeptember

Tanévnyitó ünnepség a Bolgár Nyelvoktató Iskolában

Bulgária függetlenségének napja- 09.22.

Október

A magyar-bolgár barátság napja-10.19.

Hagyományörző Demeter-nap, a bolgár kertészek ünnepe a Bolgár Művelődési Házban -10.26.

November

Mindenszentek és halottak napja. Koszorúzás a harkányi bolgár katonai temetőben.

Arhangelova Zadusnica – megemlékezés a Rákoskeresztúri katonai temetőben

BULFEST, a Jantra és a Roszica táncegyüttes önálló estje

December

Mikulás-ünnepség (gyerekek részére ajándékok).

December - Bolgár nyugdíjas karácsony, a Bolgár Művelődési Házban

A Fővárosi Bolgár Önkormányzat részt vesz a Bolgár Hírek/Balgarszki Veszti megjelentetésében, a Bolgár Nyelvoktató iskola első osztályos tanulói részére tanévkezdő csomagot biztosít, támogatja a közösség középiskolai és felsőfokú diákjait ösztöndíjjal, könyvek kiadásában vesz részt és egyebek.

Budapest, 2025. 04.23.

Kalicov Vladimr

elnök

Fővárosi Bolgár önkormányzat